

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{2}{3}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 9. V Ljubljani, 30. junija 1914. Letnik XXXI.

Obseg: Vnetje vimena ali volčič na vimenu. — Apnov dušik najcenejše dušičnato umetno gnojilo. — O gnojenju hmelja. — Plevel. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga »Konjerejec«: Soseđa Razumnika konjereja. — O vnanjosti konj. — Konjerejske vesti. — Inserati.

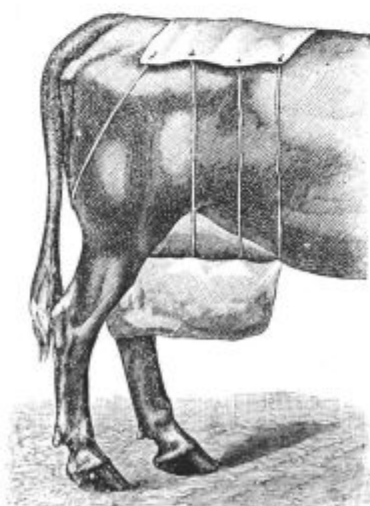
Vnetje vimena ali volčič na vimenu.

Vnetje vimena nastane skoraj v vseh slučajih na ta način, da se naselijo na vimenu nalezljive snovi, ki prihajajo ali skoz seske od zunaj na znotraj in navzgor,

kužnih gliv in po tem, ktera vrsta stanic je obolela, razločujemo naslednje vrste volčičev na vimenu.

a) Volčič vsled obolenja.

Od seskov prihajajo bakterije, zlasti neka vrsta

Podoba 46.

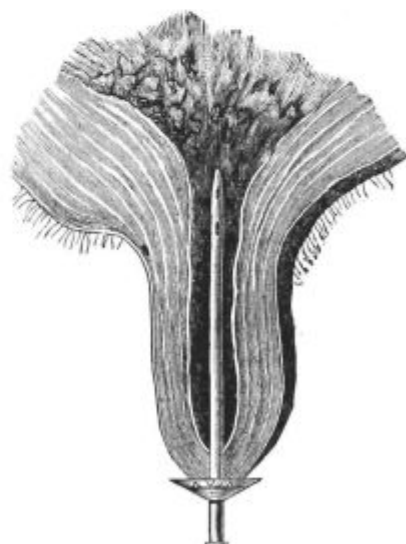
Podoba 47.

Podoba 48.

Podoba 49.

Podoba 50.

ali iz ran, poškodb, kožnih razpok itd., ali se pa te bolezen povzročujoče snovi prinesejo po krvnem potu v vime. Grdo ravnanje in stiskanje vimena sicer lahko povzroči zelo boleče obolenje, toda te poškodbe se skoraj zopet izboljšajo in ozdravijo, če se ne okužijo s kužnimi glivami. Po stopnji obolenja, po kakovosti

(galactococcus), skoz seskov rov navzgor in od tu v finejše razrastke žleznih rovv in povzročijo tam obolenje nežnih sluznic teh delov.

Pojavi: V neznatnejši meri in če obolijo le spodnji deli: neznatno; čim bolj je razširjeno in v čim finejše dele se razteza obolenje, tem pomembnejši po-

stajajo pojavi, in to se zlasti dogaja, če se vime par dni ne izmolze, ker imajo glive potem priliko, da se razširijo. Bolni del vimena je enakomerno otekel, veliko bolj vroč in pri molži se dobi redka, vodena, kocnjata in kalna tekočina; če je obolenje hujše, je izprememba tako znatna, da je namolzena tekočina lahko sluzasta, nitkasta ali celo krvava. Oteklina in bolečina ni nikoli zelo huda. Obolenje lahko prehaja od enega dela na drugega.

Posledice: Le v prvotnih in ne zelo razvitih slučajih je pri večšem zdravljenju pričakovati popolno ozdravljenje; zelo lahko ostane motenje, zmanjšanje mlečne množine itd. V razširjenějšíh slučajih pride do otrdelosti, tvorjenja trdin in, če so noter prišle tudi gnojne glive, do gnojnih bul.

Zdravljenje. Pridna, prizanesljiva molža, vdravanje mazil. Vzemi kafre 5 gramov, pepelika 20 gramov, lanolina 25 gramov, vazelina 5 gramov, zmešaj to in debelo namaži bolni del enkrat na dan. Dalje se morajo v seske obolelih, pravkar izmolzenih vimenskih delov z brizgalko prav znatno vbrizgati tekočine, sublimat 1:1000, lizol 1:400, borova voda, salicilna voda itd., tako da se tekočina požene prav visoko v najmanjše cevke.

b) Rumeni volčič

je bolezen na vimenu, ki prav tako nastane, kakor pri prehlajenju, toda vsled neke posebne, nevarne kužnine, ki nastopa le v nekterih krajih in se od tu lahko dalje razširja ali prenaša. Gliva vrste streptococcus (agalactius contagiosus) povzroči obolenje vimena vsled prehlajenja, kakor gori omenjena navadna gliva, toda izpremenjeno mleko je od začetka rumenkasto, sivorumenno, kislno, siratki podobno in izločuje, če stoji, rumenkasto, redko zgornjo plast in debelo, žolci podobno. Vime je malo izpremenjeno, toda četrt za četrtjo oboli in mleko usahne za vedno; bolezen okužuje žival za živaljo. Najpogosteje nastopa ta bolezen sicer na Francoskem in v nekterih krajih Švice. Večkrat se je že zanesla v Nemčijo, a se dozdej še ni zelo razširila. Bolezen je neozdravljiva.

c) Šenast in gnojen volčič

nastane na ta način, da nastanejo rane, kožne razpoke, poškodbe, kamor se vležejo šenaste glive ali gnoj povzročujoči mikroorganizmi ter povzročajo površno ali bolj hudo vnetje vimena, ali pa pridejo šenaste in gnojne glive skoz seske v notranjost vimena in povzročijo tam splošno obolenje, ki na posameznih mestih povzroči gnojitev. Lahko se tudi primeri, da nastanejo taka obolenja zlasti pri težkih pojavih kuge v gobcu in na parkljih, ker najbrž iz krvi izhajajo. Največkrat nastopajo obolenja kratek čas po porodu in se splošno smatra za njih vzrok prehlad, kar je najbrž pripisovati opazovanju, da večkrat nastopa vročica z mrzlico, kar naj bi izhajalo iz zmrzovanja in premrzlega ali enostranskega ohlajenja, dočim je vzrok mrzlice pričinjajoče gnojenje ali hudo splošno vnetje vimena.

Pojavi: Hudo, boleče otečenje vimenove četrtine, huda rdečica, huda občutljivost pri doteknitvi. Mleko izprva ni izpremenjeno. Bezgavke v stegnu iste strani otečejo, hoja postane napeta, šepasta, splošno počutenje je moteno, tek izostane, prežvekovanje preneha in z nastopom mrzlice usahne mleko popolnoma ali deloma v zdravih delih vimena. V težjih slučajih nastanejo huda obolenja, trdine, bule, prisadno otrpnenje posa-

meznih mest, mleko se izpremeni, postane rumenonitkasto, krvavo, ima lahko gnoj v sebi in ni sposobno za uživanje, tudi za živali ne.

Potek bolezni: V lahkih slučajih poneha bolezni po preteku okrog enega tedna, v težjih, kadar se oboleli del vimena na zunaj pregnoji, teče mleko skoz gnoječe ulje, in to se le počasi celi.

Zdravljenje: Mir, počilo krmljenje kot zdravilo se daje sol, zlasti Glavberjeva sol. Previdno stiskanje nalahka večkratna molža, toplota, vime se na debelo vdrigne z razkužujočimi, omehčujočimi mazili; zlasti se priporočajo naslednja mazila: a) jodkali 10 gramov, kafra 5 gramov, lanolin 30 gramov, svinjska mast 5 gramov ali b) olivno olje 20 gramov, salmiakov cvet 10 gramov, kafrov prašek 5 gramov. Po obilnem mazanju se vime toplo povije z vato, volno ali s kako kožo in potem s trioglato ruto podpre, ali se pa vime v topli vodi koplje. Podoba 46. kaže, kako se priveže pod vime gumijevo platno, kamor se 2—3 krat na dan za kake pol ure nalije za kopanje vimena voda, ki je nekoliko gorkejša od telesne toplote. Namesto gumijevega platna se lahko vzame tudi kaka druga tkanina in se vanjo položi gorak, kuhan seneni drob kot gorak obkladek. Pri hudih bolečinah se vime ne molze z roko, ampak se vtakne v sesek molzna cev, in skoz njo počasi odteka nabrano mleko. Molznih cevi je več vrst; nekaj jih kažejo podobe 47., 48. in 49.

V 50. podobi vidimo mlečni sesek kravjega vimena z vpeljano molzno cevjo. Na spodnjem koncu je seskova odprtina zaprta z močnim mišičnatim (mesenim) kolobarčkom, ki mleko zadržuje, da samo ne more odtekat.

Pri gnojnih pojavih, prisadnem otrpnenju, je energično rabiti razkuževalna sredstva. Očiščenje, morebiti izpraznenje stem, da se rana prereže, zdravljenje s pioktaninom, tioformom, lizolom, karbolno kislino, glutolom itd. Če se more mleko, ki teče na uljesu, izprazniti na znotraj, je priporočati žareče železo, šivanje ali polaganje obližev. Za vsa ta močno učinkujoča sredstva je pa potrebno popolno večje znanje in velika ročnost v porabi. Nalahko, skrbno postopanje in jako previdno zdravljenje je nujno priporočati. Če domača sredstva hitro ne pomagajo, je edino pravo kar najprej mogoče poklicati večšega živinozdravnika, kajti z napačnim zdravljenjem volčiča na vimenu se je naredilo že veliko škode.

Apnov dušik najcenejše dušičnato umetno gnojilo.

Vsako živo bitje, rastlina ali žival, je sestavljeno iz samih majhnih celic, ki jih je v posameznem bitju na milijone, oziroma na bilijone.

Celice more tvoriti po naravnih zakonih edinole življenska sila in dasi je človeški um veliko razkril in iznašel, vendar se mu ni in se mu tudi ne bo posrečilo umetno narediti žive celice. To je božje delo, ki ga je Bog ob stvaritvi sveta po določenih zakonih zasnoval. Te zakone moremo pač nam v korist spoznavati, zato nam je Bog dal um, a izpreminjati jih ali celo nove izumevati, tega človek ni sposoben.

Če torej iz samih celic sestavljeno živo bitje, ali le košček kakega takega bitja sežgemo, ostane majhen kup pepela. Kam je pa drugo prešlo? Po domače rečeno: izginito je v zrak. Kemik se seveda znanstveno izraža in govori, da pri zgorenju telesa, ki je nastalo vsled življenja, se snov izpremeni v tiste pline iz katerih je

sestavljena. Ti plini gredo v zrak, s katerim se zmešajo, saj je zrak tudi mešanica plinov.

Iz plinov sestavljeno snov teles, ki jo je življenje naredilo in ki je zgorljiva imenujemo **organsko snov**; neizgorljiva telesa so pa iz neorganske ali rudninske snovi. Strogo znanstveno to razlaganje seveda ni, a za naš namen zadostuje.

Vse organske snovi sestojijo iz treh, oziroma štirih plinov: kisika, vodika, ogljika in včasih tudi iz dušika. Poleg iz teh plinastih snovi se morejo celice s pomočjo življenja tvoriti le ob navzočnosti nekaterih rudninskih snovi.

Dokler plini kisik, vodik, ogljik in dušik ne tvorijo celice so oni neorganske ali rudninske snovi.

Edinole rastlina je zmožna iz teh neorganskih plinov, ki jih dobi v zemlji in v zraku, tvoriti celice, t. j. nove organske snovi. Zraven pa neobhodno rabi še drugih rudninskih snovi, in sicer predvsem fosforove kisline, kalija in apna.

Žival sestoji večji del tudi iz organske snovi, a ona more svoje celice izdelovati le potom presnavljanja organske snovi (rastlinske krme) in nikdar ne naravnost iz imenovanih neorganskih plinov.

Rastlinske organske snovi so večinoma ogljikovi vodani (skrob, sladkor), lesna vlakna in tolšča, ki so vsi sestavljeni v prvi vrsti iz ogljika in v drugi vrsti iz kisika in vodika. Ogljik je za rastlino silno važna hranilna snov, ki ga dobi po posredovanju solnca, t. j. njegove svetlobe, gorkote in zraka, v katerem se nahaja v obliki ogljikove kisline. Za rastlinsko hranilno snov „**ogljik**“ ni kmetovalcu nikdar potrebno z gnojenjem skrbeti.

V rastlinah je pa še ena silno važna organska snov, in sicer **beljakovina**. Beljakovina pa ne sestoji samo iz ogljika, kisika in vodika, ampak vrhutega še iz **dušika**. Navzlic temu, da je v našem zraku ogromno dušika, ga je namreč štiri petine, vendar rastlina s tem dušikom v zraku ni v stanu kaj prida početi. Rastlina se more večinoma le s tistim dušikom prehranjevati, ki ga najde v zemlji v obliki soliterjeve kisline.

Soliterjeva kislina se pa tvori v zemlji kot rastlinska hrana večinoma pri razkrojevanju dušičnatih organskih snovi (hlevskega gnoja in scalnice). Teh dušičnatih snovi pa v gnoju ni posebno veliko in če mi na našem polju in na naših travnikih premalo pridelamo je vzrok, ker nimamo v zemlji dovolj dušika.

Dušik je kmetovalčev kruh, on dela zemljo rodovitno, ki daje obile pridelke, ki imajo v sebi veliko beljakovin, ki so najvažnejše hranilne snovi za živino. **Pomanjkanje dušika v zemlji in pomanjkanje dušika (v obliki beljakovin) v hlevih je tisto zlo, ki dela naše kmetijstvo tako revno.** Tukaj je vzvod, ki prav nastavljen more naše kmetijstvo neverjetno povzdigniti!

Predvsem ravnajmo umno z našim domačim hlevskim gnojem, da se ne poizgube ogromne množine dušika v obliki amoniaka v zrak, in ne pustimo izgubiti nobenega litra gnojnice.

Za bogate žetve in lepo živino pa ta dušik ne zadostuje, moramo ga še dokupovati v obliki umetnih gnojil, bodisi kot amonijev sulfat ali kot čilski soliter. Žal, so ta umetna gnojila silno draga.

Kakor gori povedano so v zraku ogromne množine dušika, a kaj pomaga, ker se rastline ne morejo z njim okoristiti. Že dolgo se vrše preizkušnje kako te ogromne množine zračnega dušika, ki so zastoj na razpolago, izkoristiti za kmetijstvo. Ugodna rešitev tega

vprašanja je velikanskega pomena za vesoljno človeštvo, kajti **dušik je sploh naš kruh.**

Vedno bolj se bližamo rešitvi tega vprašanja, saj že danes dobivamo s pomočjo elektrike zračni dušik privezan na apno, ki nam daje izborno dušičnato umetno gnojilo. Res ni **apnov dušik** še splošno poraben kakor sta amonijev sulfat in čilski soliter, a mnogokrat se ga vendar da z enakim pridom rabiti in kar je najvažnejše je dušik v njem že danes za **eno tretjino cenejši** kakor v čilskem solitru.

Apnov dušik se more v jeseni razstresati in ima njegov dušik na travnikih isti učinek, kakor dušik drugih dušičnatih umetnih gnojil.

Od jeseni naprej bo naša družba imela apnov dušik v zalogi za jesensko in zimsko gnojenje travnikov v zvezi s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo.

Tudi to novo dušičnato umetno gnojilo ne bo zastoj, zaenkrat je njegova cena še vseeno znatna, vendar znatno nižja kakor drugih dušičnatih umetnih gnojil.

Tisti kmetovalec pa, ki zna svoje račune pravilno voditi, pride pri nas do zaključka, da je doma pridelan dušik v gnoju in v gnojnici pravzaprav še veliko dražji, zato pa mora na eni strani svoj domači gnoj do skrajnosti varčno izkoriščati in na drugi strani mora ceno kupljenemu dušiku pravično presojsati.

V eni prihodnjih števil „Kmetovalca“ popišemo izdelovanje apnovega dušika v Dalmaciji, kjer so ogromne vodne sile na razpolago, ki naj pretvarjajo v dovolj ceni električni tok, ker le potom ogromnega skrajno cenega električnega toka se da zaenkrat izdelati apnov dušik, ki je razmerno dovolj ceno.

O gnojenju hmelja.

(Spisal Viljem Slawkowsky, hmeljski konzulent v Litomečici.)

Kakor je profesor dr. Remy dokazal, potrebuje hmelj pri srednje veliki letini za vsako leto na 1 ha velikem zemljišču 30 kg fosforove kisline, 90 kg dušika, 90 kg kalija, 130 kg apna in 54 kg magnezije.

15.000 kg hlevskega gnoja ima: 52,5 kg fosforove kisline, torej + 22,5 kg; 81 kg dušika, torej — 9 kg; 97,5 kg kalija, torej + 6,5 kg; 105 kg apna, torej — 25 kg kakor zgoraj navedeno.

15.000 kg hlevskega gnoja bi torej teoretično zadostovalo za 1 ha zemlje, dasi bi bilo dušika in apna nekoliko manj, vendar pa fosforove kisline in kalija nekoliko več, kot je potrebno.

V praksi je vsa zadeva druga. Dasi ostane sestava hlevskega gnoja ista, vendar ne sprejema rastlina vsa živila v polni in celi meri, osobito glede dušika. Pa tudi še večja množina hlevskega gnoja bi tozadevno nič ne izpremenila; povzročila bi sicer prav močne trte in velike liste, to pa na račun kobil. To dejstvo je bilo povod, da se je začelo premišljevat, ali bi se učinek hlevskega gnoja ne dal povišati s pomočjo umetnih gnojil; pri tem prizadevanju je bilo torej najvažnejše vprašanje, katero umetno gnojilo bi prišlo v poštev.

Profesor dr. Wagner trdi, da vpliva prevelika množina dušika neugodno na kakovost hmelja. On priporoča počasi učinkujoča dušikova gnojila, kakor žveplenokisli amoniak in pravi, naj se hitreje učinkujoči čilski soliter podaja rastlini po večkrat v manjših množinah. Istega mnenja je tudi Barth, ki tudi svari pred preveliko množino dušika.

Naziranju navedenih strokovnjakov je pa nasproti O. Neumann, ki pravi, da dušik dobrodejno vpliva glede množine, ne vpliva pa tudi v vseh slučajih neugodno na kakovost pridelka. Iz vsega tega je razvidno, da se vobče veljavna pravila za gnojenje hmelja ne morejo sestaviti. Profesor dr. Hoffmann priporoča v zboljšanje hlevskega gnoja za 1 ha: v jeseni 4 q Tomasoze žlindre ali 3 q superfosfata in 2 q 40 % kalijeve soli in spomladi 3 q žveplenokislega amoniaka ali 2 q čilskega solitra, in sicer 1 q pri obrezovanju hmelja in 1 q ob cvetju; brez hlevskega gnoja pa priporoča: 4 q Tomasoze žlindre ali 3 q superfosfata, 4 q 40 % kalijeve soli; spomladi 2 q čilskega solitra, in sicer do konca junija v treh porcijah, ali meseca aprila 4 q žveplenokislega amoniaka.

Hmeljski konzulent deželnega kulturnega sveta Bauer, ravnatelj žateške hmeljarske šole je dosegel na poskuševalnih nasadih prav lepe uspehe, in sicer: a) pri dvoletnem turnusu na lahki zemlji na 1 ha: V prvem letu 325 q hlevskega gnoja, 1 q žveplenokislega amoniaka, 1 q 18—19 % superfosfata in 75 kg 40 % kalijeve soli; v drugem letu: 2 q žveplenokislega amoniaka, 2 q 18—19 % superfosfata in 1 q 40 % kalijeve soli; b) pri triletnem turnusu: v prvem letu: 325 q hlevskega gnoja, 1 q žveplenokislega amoniaka, 1 q superfosfata, 75 kg 40 % kalijeve soli; v drugem letu: 2 q žveplenokislega amoniaka, 2 q superfosfata in 1,5 q 40 % kalijeve soli; v tretjem letu: 3 q žveplenokislega amoniaka, 3 q superfosfata in 40 % kalijeve soli.

Znano je, da postanejo kobule na koncih rjavkaste, če se gnoji hmeljišče z dušikom*); v tem oziru so pač največje važnosti izkušnje, ktere je doseglo nemško hmeljarsko društvo v Norimbergu v letih 1907 do 1909. Po teh izkušnjah je dokazano, da so postale kobule le takrat rjavkaste, kadar se je z apnovim dušikom gnojilo spomladi po obrezovanju hmelja. To potrjuje tudi profesor dr. Wagner.

Znamenito je, da postanejo kobule šele takrat rjavkaste, ko so $\frac{3}{4}$ svoje velikosti dosegle: ne postanejo pa rjave, če se apnov dušik podaja v jeseni. Učenjaki si to prikazen tolmačijo takole: Iz apnovega dušika se razvijajoči dicyanamid se pri jesenskem gnojenju v zemlji izgubi, medtem, ko ga pri spomladnem gnojenju rastline posrkavajo. Ker pa jesensko gnojenje z apnovim dušikom tudi večjo letino povzročuje, kakor spomladno, se jesensko gnojenje s tem gnojilom prav toplo priporoča. Apnov dušik se pa naj trosi okoli sadežev, in ne po njih in se naj lahko podkoplje.

Glede gnojenja z apnom se naj uvažuje sledeče: Mokra in slaba zemlja se ne smeta gnojiti z apnom. Apno ali lapor se naj trosita kolikor mogoče že jeseni, in sicer dlje časa pred ali po gnojenju s hlevskim gnojem. Apno se ne sme nikdar mešati z žveplenokislim amoniakom, ker bi le-ta postal potem brezpomemben. Na lahki zemlji se uporabi najbolje lapor, in sicer 300—500 q; na težki zemlji pa vsako 3.—4. leto 15—35 q živega apna za 1 ha.

Plevel.

Žito na polju ljubi veliko družbo. Ne samo, da živi v lepi edinosti skupaj na tisoče in tisoče bilij ene

*) O apnovem dušiku smo objavili v 7. številki letošnjega »Kmetovalca« pod naslovom: »Novo umetno gnojilo za jesensko gnojenje travnikov« spis o temu gnojilu in opozorimo, da ga bo v jeseni naša družba imela v zalogi. Uredništvo.

vrste, ampak plemenita strn pušča v svojo sredo tudi mnogoštevilne druge rastline, ki jih varuje in neguje kakor sebi enake tovarišice. Pisana je ta družba; poleg zelenih pšeničnih in rženih bilij in listov žarijo ognjeni makovi plameni, nebesnomodre plavice in mesnordeči kokolj, vmes pa je še stotina drugih rastlinic. Le skupaj! kličejo gospodarice, za vse je svet dovolj bogat! Tu je dovolj rahle zemlje in dobro pognojjenih tla, solnca je dovolj za vse. Vsak sédi brez skrbi k svoji skledi! A niso bili vedno tako gostoljubni gospoda iz rodu plemenitih Cerealij.)*

* * *

Bilo je — že dolgo je temu — za čuda rodovitno, blagoslovljeno leto, ko se še ni pisalo en tisoč in toliko stoletij. Dež in solnce sta se vrstila tako pripravno kakor se najbolje prilaga naravi. Če se je zdelo kmetovalcu, da je že predolgo suho, je bil lahko prepričan, da bo naslednji dan deževalo; in če je menil gospodar, da je dovolj moče, ti je bilo treba ozreti se le kvišku in že so se trgali oblaki narazen; bilo je res tako, kakor da bi bil kmet vrhovni gospod nad vremenom.

Zato je bil pa tudi dobre volje in ni tožil, kakor ponavadi. Veselo in zadovoljno se je sprehajal z obema svojima fantičema po polju.

„Žetev bo letos izredno bogata“, je rekel. „Polne bodo vse naše kašče in skupil bom veliko denarja. Zato vama kupim obema, Jakcu in Janekcu, nove hlače in na semenj v M. vaju vzamem s seboj.“ —

..... „Če me ne daš kmalu požeti, gospodar, ti poležem, kakor sem dolga in široka!“ je zamrmralo nemudoma medtem, ko so šli ob lepi njivi zrele rži, ki se je klanjala s težkim klasjem pred njim skoraj do tal.

Seveda mož ni mogel razumeti natančno teh besedi; toda bral je rži z obličja, kakšne želje da nosi v srcu; zato je šel domov in kmalu je hitela truma žanjic s srpi na njivo. — —

„Dobro je biti v službi človekovi,“ je modrovala rž, ki je je ležalo že lepa vrsta snopja na tleh. „Sem vsaj brez skrbi, da doseže moje zrnje svoj namen. Večina sicer res pride v mlin med besno plesoče kamne ali v neizprosno naročje jeklenih valjčkov, kar nazadnje ni ravno najprijetnejša zabava na svetu. Toda brez muke ni moke. Iz preprostega zrnja postane okusen, tečen kruh in to je čast, za katero se že izplača nekaj pretrpeti. Ostalo zrnje pa shrani kmet kot seme za prihodnje leto.“

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo »Kmetovalca«, se načelno odgovarja le v »Kmetovalcu«. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med »Vprašanja in odgovore«, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V »Kmetovalcu« se pri vprašanju nikdar ne natisne vpraševalno ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v »Kmetovalcu«, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 97. V našem kraju na Koroškem imamo veliko svinjakov, ki so popolnoma ali vsaj večinoma zgrajeni iz betona. Naši prasičerejci so različnega mnenja glede svinjakov iz betona, eni jih hvalijo, drugi jih pa grajajo, češ, da niso za prasiče zdravi, ker živali v njih bolehajo,

*) Cerealije so žita, ki dajo kruh.

tudi večkrat poginejo in trdijo, da so taki svinjaki pozimi premrzli. **Kakšno je Vaše mnenje o svinjaki iz betona,** kako se odpravijo njih slabe strani in kako bi bilo take svinjake čez zimo narediti toplejše? (F. S. v Ž.)

Odgovor: Mi moramo odločno svariti delati svinjake iz samega betona, ker jih je le težko tako prirediti, da so čez zimo dovolj gorki. Betonske stene navadno niso dovolj debele, so premalo luknjičaste in ker je beton razmeroma dober vodnik toplote, zato so stene in zlasti strop pozimi mrzle, na njih se nabira voda, ki se dela iz vodene pari v svinjaku in tak znotraj moker svinjak je za živali zelo nezdrav, zato prasiči bolehalo in tudi lahko poginejo. Na vsak način je vnanje stene in strop svinjaka narediti iz kakega gradiva, ki je slab prevodnik toplote. Tla in pregraje v svinjaku se pa lahko narede iz betona, vendar naj se v posameznih kosih čez zimo polože lesena tla, na katerih morejo prasiči ležati. Ker se prasiči radi pri ležanju naslanjajo na stene, zato je iste dobro pozimi z lesom obložiti. V vsakem svinjaku ali hlevu so škodljive in koristne glive in kaj rado se pripetijo, da v novem svinjaku, oziroma v novem hlevu škodljive glive prevladujejo koristne, zato se dostikrat čuje govoriti v starem hlevu so bile živali zdrave, a v novem so vedno bolne. V tem slučaju pa ni hlev vzrok, ampak le škodljive kužne glive. Podrobnosti o vsem tem najdete v knjigi „Sosea Razumnika prasičereja“, ki jo dobite pri naši družbi za 1 K.

Vprašanje 98. Večkrat se pripetijo, da dobe sesajoča teleta drisko vsled premastnega mleka. Takim teletom navadno dajemo vselej, ko se nasesajo, še malo mrzle vode z namenom, da se mleko razredči. Ali je prav tako, da se daje sesajočim teletom, ki imajo drisko mrzlo vodo, in ali bi ne bilo bolje jim dati segrete ali prekuhano vodo? (A. K. v R.)

Odgovor: Vaša teleta ne dobe driske zaradi premastnega mleka in je zato napajanje z vodo z namenom, da se mleko razredči, brezpomembno in lahko celo škodljivo, kajti tele si z mrzlo vodo lahko želodec prehladi in neprebavljeno mleko voda naprej potisne v čreva ali pa nazaj iz sirišnika v vamp. Da Vaša teleta dobivajo drisko bo bržkone vzrok premočno napajanje z mlekom. Novorojeno tele ne prenese v prvem tednu več kakor 1 liter mleka naenkrat, in če ga več popije gre mleko v čreva, kjer ni tistega fermenta, ki more mleko prebaviti, in posledica je bolezen v prebavilih in driska. Če je sirišnik z mlekom prenapolnjen pa gre mleko tudi lahko v vamp, ki nima nobenih prebavilnih fermentov, ne more z mlekom ničesar početi, mleko se v vampu kisa in gnije ter povzroči napenjanje, razne bolezni prebavil, tudi drisko itd., in taka teleta životarijo in mnogokrat poginejo. Ne dajajte torej krivde premastnemu mleku, ampak napačnemu napajanju. Prvi teden naj tele dobiva po petkrat na dan vsake dve uri največ 1 liter mleka, pozneje lahko več in je primerna dnevna množina $\frac{1}{6}$ teletove teže. Če je n. pr. tele 35 kg težko naj dobi na dan 6 do 7 litrov mleka. Tako dojenje naj traja najmanj štiri tedne in potem je počasi pričeti z odstavljanjem, ter dajati namesto neposnetega mleka posneto ali pa saj poleg dobrega mehkega sena nekaj zdrobljenega ovsa. Pred šestim tednom naj tele ne bo odstavljeno, če se pa hoče vzrejati hitrorastoče in krepke živali je pa seveda teletom tudi 3 do 6 mesecev neposneto mleko dajati.

Vprašanje 99. Odkod prihaja, da se mleko nikakor noče skisati? Namesto, da bi se mleko skisalo in se strdilo postane vodeno in ne naredi nobene prave smetane. Ker imam mlečno posodo in mlečno shrambo vedno temeljito očiščeno, zato mi je ta neprilika pri mleku uganka. (A. P. v R.)

Odgovor: S pomočjo raznih gliv mlečne kisline se pretvori mlečni sladkor v mleku v mlečno kislino, ki mleko zakrknje. V mleku je več raznovrstnih gliv in imenovane glive navadno druge prevladujejo, zato se zdravo mleko redno in pravilno skisa ter zakrknje. Lahko so pa pripetijo, da druge glive mlečnokislodne glive zatro in v tem slučaju se mleko ne skisa in ker so med njimi tudi take glive, ki sirino razkroje (jo peptonizirajo), pa mleko ne le zakrknje, ampak postane tudi vodeno. Take škodljive glive se res ne nahajajo v snažni mlečni posodi, ampak v hlevskem zraku, na senu, posebno na zeleni klaji in največkrat pa v vimenu. Te glive pridejo v seske in se vsled slabega in nezadostnega izmolzevanja razširijo tudi v gorenjih delih vimena. Svoj hlev temeljito osnažite, ga razkužite in prebelite ter zlasti pazite na temeljito čisto izmolzenje krav, da v vimenih ne ostane konci molže nobena kapljica mleka in bodite pripravljeni, da bo mleko Vaših krav potem zopet zdravo postalo in se bo pravilno skisalo.

Vprašanje 100. Imam veliko posnetega mleka, ki ga sirovega pokladam teletom, ktera so pa sedaj dobila drisko. Sedaj pokladam teletom pasterizirano mleko in vprašam, če je to prav? **Kako je sploh najbolje pokladati teletom posneto mleko?** (M. R. v B.)

Odgovor: Če naj teleta zdrava ostanejo morajo dobivati posneto mleko vedno enake kakovosti. Če pa dobe enkrat sladko posneto mleko, drugič pa bolj ali manj skisano, pa seveda vsled take menjave dobe drisko. Če ne morete precej svežega posnetega mleka pokrmiti, ker ga imate preveč, potem je vsekako pasteriziranje umestno, a tudi pasterizirano mleko naj se vsaj v prihodnjih 24 urah pokrmi. Če teleta dobivajo redno popolnoma skisano mleko, se pa nanj privadijo in ostanejo zdrava. Tako smo n. pr. osebno videli na Danskem pokladati poleti teletom izključno le popolnoma skisano mleko in se nam je zatrjevalo, da v tem slučaju, če se kislino mleko ne menjava s sladkim, teleta ostanejo zdrava.

Vprašanje 101. Ali bi škodovalo jabolane in hruške škropiti z raztopino od modre galice sedaj, ko ima drevje že za oreh debele plodove? (J. F. v J.)

Odgovor: Škropljenje rastlin z modro galico proti raznim gliviškim boleznim le tedaj kaj prida izda, če se izvrši preden se imajo glive priliko v listje zajesti. Če hočete sedaj svoje jabolane in hruške škropiti, bo že malo pozno, a nekaj učinka bo vseeno, če ne drugje vsaj nanovo zraslih poganjkih. Škropljenje pa plodom ne bo prav nič škodovalo, nasprotno, še koristilo jim bo, kajti tudi na plodih se vgnezdijo škodljive glive. Preden plodi dozore bodo ostanki modre galice raz njih odpadli, oziroma jih bo deloma tudi dež odpral.

Vprašanje 102. Jaz imam pravico po sosedovem vrtu voziti na svoje dvorišče, a sosed je svoj vrt pred dvema leti zagradil in je naredil vrata, ki me ovirajo pri vožnji sena, kajti vselej jih moram odpirati in zapirati. **Ali ima sosed pravico svoj vrt ograditi in celo narediti vrata, če imam jaz služnostno pravico skozi voziti in je bil poprej njegov vrt brez ograje in brez vrat?** (F. S. v S.)

Odgovor: K § 484. obč. drž. zak., ki določa, da se služnostne pravice ne smejo razširjevati, ampak se morajo celo utesnjevati kolikor to razmere dopuščajo, je najvišje sodišče že večkrat razsodilo, da se smejo služnostna pota z vratami, ki imajo ključavnico, zapirati in je ključ izročiti upravičencu služnosti. Še bolj je dopustno narediti nezaklenjena vrata. Seveda sosed ne sme narediti premajhnih vrat, skozi ktere ne morete vsega tistega voziti, kar ste dozdej, a neprilika, ki jo imate z odpiranjem in zapiranjem vrat

Vam pa Vaše služnostne pravice nikakor ne kratí in zato se nimate pravice pritoževati.

Vprašanje 103. Kadar ženem svojo kobilo s 14 dni starim žrebetom na vodo, opazujem, da žrebe hoče vso pot žreti cestno blato. Kaj je temu vzrok, in ali je morda kobilino mleko pomanjkljivo? Kobila ne dobiva poleg zobanja nič drugega kakor nekoliko sveže trave. Na žrebetu ni spoznati nobene izpremembe, vprašam pa zato, ker se bojim zleh posledic. (L. B. v P.)

Odgovor: Če ima žrebe poželenje po cestnem blatu ga k temu bržkone silí nek notranji nagon, ki izvira od nezadostne množine rudninskih snovi, ki jih dobiva v maternem mleku. Žival teh prepotrebnih hranilnih snovi sicer silno malo potrebuje, a vsak primanjkljaj se takoj pokaže. Če je naše domnevanje pravo, potem Vam priporočamo pokladati kobili na dan 30 do 50 g klajnega apna, ki ga bo kobila presnavljala in bo mleko postalo popolnejše. Morda se pa v žrebetovem želodcu tvori preveč želodčne kisline, kar ima različne vzroke in tudi v tem slučaju ima žrebe nagon preobilo kisline utopiti, bodisi z apnom cestnega blata, ali z gnojnico, ki se tudi na cesti nahaja. V tem slučaju utegne pomagati, če dajete žrebetu v moko zdrobljeno kreda, kateri primešajte nekoliko sladkorja, da jo žrebe potem rajše polize.

Vprašanje 104. Vsled povodnji je seno tako poblateno, da se kar kadi, ko je suho. Ali je poblateno seno škodljivo za konje in goved, in ali je kakšno sredstvo ga zboljšati? (F. P. v T.)

Odgovor: Močno poblateno seno je vsekako nezdrava krma za konje in goved. Prah, ki se razvija pri pokladanju takega sena škoduje očem, kar ni tako važno, veliko bolj škoduje v pljučah, kamor zaide z udihavanjem. Tako seno lahko povzroči hude pljučne bolezni in v najboljšem slučaju težko dihanje. Na poblatenem senu je tudi veliko silno drobnega peska, ki v prebavilih zastaja, živali nadleguje in povzroča razne bolezni, kakor n. pr. pri konjih peskovo grizenje. Vrhutega je poblateno seno tudi navadno precej izluženo, celo pri takem vremenu kakor letos, ko se seno vsled deževja mora dolgo sušiti in ga deževnica izlužuje. Let's bomo bržkone sploh imeli slabo spravljeno seno, in če naj nimamo pozimi bolezni v hlevih, bomo morali redno pokladati dovolj močnih krmil, na katero dejstvo že sedaj opozarjamo. Poblateno seno se pa kolikortoliko da popraviti. Ob suhem vremenu ga je temeljito s senenimi vilami pretresiti, da odpade tisto blato, ki se samoodebe rado raz seno odluči. Zelo velik del blata, ki se sena trdno drži, se pa da odpraviti, če se seno omlati z mlaticnico, ki jo je v to svrhu kolikor mogoče hitro goniti. Če navzlic temu seno vendarle zelo oblateno ostane, kajti nekatere vode nosijo blato s seboj, ki se silno trdno s senom sprime, potem je najbolje tako seno govedu pokladati le zrezano in potem poparjeno ali pa poskropljeno z vodo ter pomešano z drugimi krmili, zlasti z močnimi. Konjem seveda take rezanice ni dobro pokladati in je zanje vsekako priskrbeti dobrega sena.

Vprašanje 105. Prodal sem konja na poskušnjo s pogojem, da ga vzamem nazaj, in povrnem polovico prejete kupnine, če konj ne ugaja. Konj kupcu res ni ugajal, zato sem ga vzel mirno nazaj in sem povrnil prejeto predplačilo. Sedaj pa kupec zahteva tudi povračilo 10 K, ki jih je dal samoodebe mešetarju. Ali sem res dolžan povrniti tudi stroške za mešetarja? (F. K. v R.)

Odgovor: Če ni bilo o stroških za mešetarja kaj govora, potem so to kupčevi nepotrební stroški, ki Vam niso nič mari in jih nikakor niste dolžni povrniti. Ravnotako bi kupec lahko, seveda neupravičeno, zahteval povračilo svojih

potovalnih stroškov na semenj, ker je pot zastoj naredil. Kupčeva zahteva je torej popolnoma neupravičena. Njegova zahteva bi bila le tedaj upravičena, če bi Vi izrecno obljubili tudi stroške za mešetarja popolnoma ali deloma pokriti, če se kupčija razdere.

Kmetijske novice.

Živinorejski in mlekarški tečaj na Grmu.

Deželni odbor priredi za mladeniče iz živinorejskih krajev, ki se hočejo praktično izvežbati v strežbi molzne živine in reji telet, v molži in v mlekarških opravilih, zlasti v ravnanju z mlekom in izdelovanju mlečnih izdelkov, praktični živinorejski in mlekarški tečaj na kmetijski šoli na Grmu, ki bo trajal od 15. julija do 31. oktobra 1914. Učenci se udeležujejo tudi šolskega pouka o živinoreji in mlekarstvu. V ta tečaj se sprejme 6 učencev v starosti od 16 let naprej. Živinorejski in mlekarški učenci dobe brezplačno hrano in stanovanje, in v denarju po 10 K na mesec. Prošnje, katerim je priložiti izpustnico ljudske šole in krstni list ali domovnico, je vložiti pri ravnateljstvu kranjske kmetijske šole na Grmu, p. Kandija pri Novem mestu do 5. julija 1914.

Poučen izlet absolventov kranjske kmetijske šole na Grmu, ki se je vršil dne 7. t. m. na Grmu, izpadel je nadvse pričakovano ugodno. Dopoldan vršil se je ogled zavoda samega kot učilnic, učnih pripomočkov anatomskega, fizikalnega in kemičnega oddelka, preuredbe šolskih prostorov zadnjega časa, nove mlekarne, hlevov, sadnih kleti, drevnice itd. Popoldan vršila se je praktična predavanja g. ravnatelja Rohrmana o planšarstvu na Saksonskem in pri nas, in g. pristava Zdolška o lovljenju voluharja. Po preizkušnji raznih sistemov kosilnih strojev, trtnih škropilnic in žveplalnikov bila je poskušnja dolenskih in vipavskih vin iz državne vinske kleti deloma iz grmske šole. Pokazala je, kaj se da z domačimi, pravilno kletarjenimi vini napraviti; dajo se namreč meriti z najbolj renoviranimi vini dežel, ki so na glasu vinskih proizvodov. Ob tej priliki predaval je g. nadzornik Skalický o vinarstvu in umnem kletarstvu. Izlet vršil se je v popolno zadovoljnost izletnikov, ter se odbor društva absol. kr. kmet. šol gg. predavateljem V. Rohrmanu, B. Skalickemu, R. Zdolšku in strok. učitelju Fr. Malaseku za podane duševne užitke, dalje sl. ravnateljstvu kmetijske šole, oziroma g. Skalickemu kot nadzorniku državne vinske kleti za gostoljubnost izreka svojo najsrčnejšo zahvalo.

J. Dolžan: Knjiga uradnih vlog. Obrazci političnih, vojaških, davčnih, finančnih, sodnih in vseh drugih vlog za vsakdanje potrebe. Cena K 3.—, elegantno vezano K 4.—. Založila „Katoliška Bankarna“ v Ljubljani. Ta knjiga, ki je ravnokar izšla, podaja, kakor pove že naslov, vzorce najrazličnejših vlog na vse javne oblasti. Izlučen je ves pravni material, ki je za posameznika le težko razumljiv in knjiga torej ni znanstvenega, temveč povsem praktičnega pomena. Kot taka bo vsakemu zanesljiv svetovalec v zadevah, kjer bi si moral sicer iskati pravne pomoči. Vzorci so prirejani v splošnem tako, da odgovarjajo potrebam, ki jih rodi vsakdanje življenje. — Z neznatnimi prav lehkimi izpremembami, ki jih izvrši brez težave lahko vsak sam, so pa porabni tudi za druge bolj redke konkretne slučaje, ki v knjigi niso navedeni pod posebnim naslovom. Politične in vojaške vloge, ki tvorijo prvi oddelek knjige, so podane v veliki izbiri in obsegajo prošnje na obrtno oblast ter podobne ponavljajoče se zadeve. Posebej je treba omeniti tudi vojaške vloge, ki se ozirajo in obrazložujejo vse po novem vojaškem zakonu dovoljene vojaške ugodnosti. Davčne vloge in prošnje na druge finančne oblasti, ki jih rabi posestnik,

obrniki, trgovci in zasebniki skoroda vsaki dan, so istotako obsegane v knjigi v bogati izbi. Izmed sodnih vlog, tožb in predlogov so se sprejele v knjigo le one na okrajna sodišča, ker mora stranko pri višjih sodiščih itak zastopati odvetnik. Natančno so obrazložena tudi silno stroga testamentarična določila, ktera pojasnjuje več obrazcev pravilne oporoke. Zadnji del knjige obsega vloge za razne avtonomne oblasti, kakor so deželni odbor, občina itd., v zadevi domovinstva, bolniških stroškov, podpor itd. Na podlagi „Knjige uradnih vlog“ bo lahko vsak sam napravil pravilno vlogo, ter bo knjiga torej pomagala in svetovala strankam, obenem pa olajšala delo v uradih, ktere ravno nepravilne vloge zelo otežkočijo in zavlečejo rešitev. Pri vsaki posamezni vlogi je označeno kako jo je kolekovati, poleg tega je pa knjigi pridejan še kratak splošen seznam o kolkovinah. Knjiga je zelo obširna, obsega nad 300 strani in ima zelo lično zunanjo opremo ter priročno žepno obliko. Enkratni izdatek za to knjigo se bo vsakemu desetero in stotero izplačal po koristih, ki mu jih bo nudila. Že z enkratno vporabo bo kupna cena pokrita.

Družbene vesti.

* Brez gnojenja s superfosfatom ni pričakovati dobrega ali sploh kaj prida pridelka pri ajdi. To naši gospodarji že skoraj splošno vedo, zato naročajo ob setvi strniščne ajde za naše razmere ogromne množine superfosfata. Lansko leto so družbeni udje naročili ob setvi ajde, t. j. v teku treh tednov, nad 80 vagonov superfosfata. Če naj se naročnikom točno in pravočasno postreže, naj ne odlašajo naročitve na zadnje dneve, temveč naj se požurijo z naročili. Toplo priporočamo skupna naročila po podružnicah ali po posameznikih, kajti pri naročilih v celih vagonih po 100 ali 150 vreč po 100 kg stane vožnja malo in družba more dati povrh še znaten popust.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

Modra galica. Cena je K 60.— za 100 kg v Ljubljani.

Semenska ajda. Družba ima v zalogi izredno lepo in težko francosko izvorno seme sive ajde po 36 K 100 kg z vrečami vred. Ajdo za seme bo primanjkovalo in zatogadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7.—, 19% K 7.25 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franko na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 34.—K 100 kg iz Ljubljane.

To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krumpirju, itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedih hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi in stanejo K 20.— 100 kg. Vreče so po 75 kg.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 20.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po K 20.— 100 kg iz Ljubljane. Vreče so po 75 kg.

Sladkornata močna krmila kot izborno okrepčujočo primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje goved, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v zalogi ribjo moko, ki je izborno močno krmilo za prasiče. Družba jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč tolščobe. Opozarjamo prasičerejce na spis „Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev“, ki je izšel v devetnajsti številki lanskega „Kmetovalca“ in ki ga kot „Gospodarsko navodilo“ prasičerejem in tudi perutinarjem na zahtevanje brezplačno pošljemo. Ribja moka vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 3% tolščobe ter stane pri manjših množinah 35 vinarjev kg, v izvornih vrečah po 75 kg pa 34 vinarjev kg z vrečo vred. — Majhne platnene vrečice, ki vsebujejo po 5 kg, stanejo 2 kroni z vrečico in voznim listom vred, a brez poštnine.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 h. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošlja. —

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 20 h 100 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima odslej naprej kmetijska družba vedno v zalogi vrhu drugega še sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se

vzame vinnu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. *Kg* eponita stane 5 *K* brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 *dkg* se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati. Opozarjamo na spisa c. kr. kletarskega nadzornika Fr. Gombača o vinomeru in o eponitu v 6. številki letošnjega „Kmetovalca“.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 1.—, 1.—, 1.20, 1.20, 1.20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovaj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cena za komad 65, 70 ali za 75 *cm* dolge kose je K 2 (znamka Herkules).

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 *cm* dolge po 60 h, 28 do 29 *cm* dolge po 80 h in po 1 *K* komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske

dne 14. aprila 1914.

(Konec).

Kmetijska podružnica št. Vid pri Cerknici predlaga naj bi se posredovalo za odpravo ogledovanja živine preden se izdajajo živinski potni listi, ker je to ogledovanje v največjih slučajih nemogoče, ampak se mora nehoti vsakemu, kdor zahteva živinski potni list verjeti, da je njegova žival zdrava. Pač pa naj bi se natančno gledalo in pazilo na to, da ljudje ne priženejo bolnih živali na semnje. Nadziranje na semnje prignanih živali je mnogo laže in pripravneje. Predlog je bil soglasno odobren. V tem zmislu so govorili tudi gospodje Starc iz Leskovca, župan Jan in delegat kmetijske podružnice iz št. Vida pri Cerknici.

Drugi je bil predlog novomeške kmetijske podružnice, da naj se skuša poskrbeti prenos poškodb povzročenih po mrazu, toči in peronospori izpod točke 2. pod točko 1. tozadavnega državnega zakona glede odpisovanja zemljiških davkov. Predlog je bil soglasno odobren. Ta predlog je še posebej utemeljeval delegat novomeške kmetijske podružnice gospod Rudolf Zdolšek, strokovni učitelj na Grmu.

Novomeška kmetijska podružnica je stavila tudi predlog, naj se poskrbi, da bi se s sadnim drevjem in trtami med transportom po železnici lepše ravnalo in ne premetavalo. Tudi naj se isto devlje v skladišča in ne pušča na prostem, kjer je izpostavljeno raznim poškodbam. Železniško ministristvo naj stori tozadavne ukrepe. Tudi ta predlog je bil soglasno sprejet in jako odobravan. K tej točki je govoril gospod c. kr. vinarški nadzornik Boh. Skalický.

Gospod komerc. svetnik Povše povdarja, da bo on kot član državnega železniškega sveta storil vse potrebno, da se temu odpomore.

Kmetijska podružnica v Horjulu predlaga naj bi dobivali hribovski kmetje umetna gnojila ceneje. Se sprejme, glavnemu odboru pa se naroči naj skuša dobiti kakih podpor, da bi bilo mogoče omenjenemu predlogu ustreči.

Kmetijska podružnica v Dolenji vasi prosi, da bi kmetijska družba posredovala nakup in prodajo žit tudi v manjših množinah. Ker je tako početje jako riskantno in ne spada v delokrog kmetijske družbe se predlog ni sprejel.

Podružnica v Mokronogu prosi za pouk o rabi trokarjev. C. kr. kmetijska družba naj dela na to, da bi državni in deželni živinozdravniki o tozadavnih predavanjih ljudstvo o potrebnem poučili. Predlog je bil soglasno sprejet.

Velikološka podružnica javlja željo tamošnjih kmetovalcev naj bi se jim priskrbelo kako čistokrvno pleme govedi, ker montafonsko ne ugaja. Ta predlog naj bi se prepustil glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe, da to stvar s strokovnega stališča reši. Enoglasno sprejeto.

Kmetijska podružnica v Sodražici prosi naj bi se poskrbelo, da bi se mogla prodajati tudi domača kranjska živina sive pasme kakor plemensko blago.

O tej točki je govoril in natančneje objasnjeval gospod komerc. svetnik Povše, in povdarjal potrebo živinorejskih razstav na Kranjskem.

K zaključku je govoril delegat mokronoške kmetijske podružnice gospod Strel o potrebi zatiranja voluharja in kragulja. Ob tej priliki je bilo omenjeno, da daje deželni odbor pripomočke za pokončavanje voluharja. Glede pokončavanja kragulja se je sklenilo zadevo odstopiti glavnemu odboru.

Naposled je priporočal gospod župnik Škerjanc naj bi se pri prihodnjih volitvah v družbeni glavni odbor po možnosti oziralo tudi na Notranjsko, da bi bila tudi ta v glavnem odboru zastopana po ožjem krajanu, dotlej pa, da Notranjci popolnoma zaupajo v izvoljeni glavni odbor. Obenem je pa tudi priporočal naj bi kmetijska družba poskrbela za primerne znake, ktere bi družbini udje nosili, kadar bi se sestajali, ko se gre za kmetijske interese. Stem bi se stanovska zavednost gojila in je to drugje že dolgo v veljavi. Govornikova izvajanja je potrdil gospod c. kr. vinarški nadzornik Boh. Skalický ter povedal, da imajo tudi na Češkem znake, ktere nosijo kmetje ob takih prilikah. Čehi imajo za tak znak štiripe- resno zeleno deteljico.

Stem je bil dnevni red izčrpan. Predsednik c. kr. kmetijske družbe gospod komercialni svetnik Fr. Povše je poudarjal pomen preosnovljene družbe, v kateri ima sedaj res kmet prvo besedo, nato je prosil gospoda dvornega svetnika viteza pl. Laschana kot zastopnika deželne vlade in gospoda dr. Lampeta kot zastopnika deželnega odbora naj bosta družbi tudi še v nadalje naklonjena. V svojem govoru izreka nadalje zahvalo vsemu družbenemu uradništvu, zlasti pa gospodu ces. svetniku Gustavu Pircu, ki je že dolga leta družbeni ravnatelj in urednik »Kmetovalca«. Zahvaljuje ga za ves njegov trud in neumorno izvrstno delavnost v prosep kranjskega kmetijstva. Da je kmetijstvo danes na tej stopnji se je v glavnem zahvaliti kmetijski družbi in posebno še njenemu ravnatelju, ki je priznan najboljši naš kmetijski strokovnjak. K sklepu se spominja tudi na svivolasega cesarja in pozivlja zbrane skupščinarje, da mu zakličejo trikratni »živijo«. Nato je zaključil občni zbor.

==

KONJEREJEC.

==

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

13. Hromota pri žrebetih.

Andrejčeva kobila je tudi žrebetila. Žrebe je bilo prav lepo in živahno ter je že kmalu po porodu poiskušalo vstati.

Z velikim dopadanjem je gledal Andrejec te poiskuse.

„To žrebe bo enkrat še prav posebno lepa žival,“ reče svojemu sinu. „Že prvi dan je tako živahno!“

Po nekajčasnem brezuspešnem poiskušanju se je živalci slednjič vendarle posrečilo vstati.

Andrejec reče: „Poiskusiva ga spraviti k seskom, ti pa pazi na kobilo in jo drži.“

Sin je storil, kar mu je ukazal oče.

Andrejec je spravil žrebe k seskom; tudi tu je bila živalca jako pripravna in živahna. Kmalu je razumela zakaj se gre. Kobila je rahlo zarezgetala in se je parkrat ljubeznivo ozrla na mladiča.

Čez nekaj časa se veselo oglasi Andrejčev sin: „Diši mu pa, diši. Kako lepo sesa. Pri vzreji najbrž ne bomo imeli veliko sitnosti z njim.“

„Upajmo!“ odvrne Andrejec. „Vsaj začetek je prav dober.“

„Kobilo in žrebe bi sedaj po mojem mnenju lahko že brez skrbi pustili sama,“ reče nato sin. „Ta kobila še ni poškodovala nobenega žrebeta. Vendar pa pustimo luč v hlevu čez noč goreti.“

„Zadovoljen sem tako,“ odvrne Andrejec. „Vendar bi bilo dobro ponoči priti parkrat pogledati v hlev.“

„Dobro, to lahko storimo,“ odgovori sin.

Oba sta zapustila hlev.

Drugo jutro je drvela cela hiša skupaj, da bi videla žrebe, ktero je sedaj že prav veselo skakljalo po hlevu. Vse je občudovalo lepo živahno živalco.

Žrebe se je razvijalo na veliko veselje cele rodbine prav posebno dobro.

Preteklo je kakih štirinajst dni. Ko je nekega jutra vstopil Andrejec v hlev kot običajno, je zapazil žrebe žalostno ležati na slami.

Klical ga je, toda žrebe se na svojem ležišču niti premaknilo ni.

Sam pri sebi je govoril: „Se pa vendar ni prehladilo zunaj vsled slabega vremena. Odslej naprej ga ob tako slabem vremenu ne bom več puščal na prosto.“

Približal se je kobili in opazoval vime. „Vime je videti prav napeto. Žrebe menda ne občuti danes posebne lakote. Moram ga vzdramiti, da vstane,“ tako je modroval Andrejec.

S prijaznimi besedami in rahlim udarcem z dlanjo po vratu je skušal pripraviti žrebe do tega, da vstane. Toda žrebe se v pričetku ni na svojem ležišču prav nič ganilo. Ker pa je Andrejec vedno silneje tiščal vanj je slednjič vstalo. Hotel ga je zriniti k seskom, žrebe pa ni kazalo nobenega veselja do sesanja. Klavarno je stopicalo nekaj časa po stelji semintja, nato pa se je zopet vleglo.

Andrejec je zmajeval z glavo. „Nikakor si ni mogel razložiti zakaj je živalca danes tako žalostna in

pobita, ko je bila vendar druge dni tako živahna. Pregledoval je po stelji, če ne bi morda našel sledov driske, vendar so bili odpadki precej trdi in suhi.

Šel je v kuhinjo in ukazal pripraviti močan kamiličen čaj. Ko je bil ta gotov je vzel iz omarice v zidu steklenico z žganjem, je vлил skoraj četrt litra žganja v neko steklenico in mu primešal pol skodele kamiličnega čaja. Mislil je namreč, da se je žrebe ob slabem vremenu prejšnji dan prehladilo in iz izkušnje je vedel, da je v takem slučaju kamiličin čaj in nekoliko žganja zelo priporočljivo zdravilo.

S pomočjo sina je vлил bolni živalci to ogrevalno pijačo, vendar ni bilo opaziti nobenih znakov zboljšanja.

Proti večeru je poskušalo bolno žrebe piti vodo, je pa to kmalu opustilo, ker mu voda očividno ni ugajala. Andrejec je opazoval žrebe s skrbnim obrazom in neverno zmajeval z glavo.

Toliko upov je gojil za mlado živalco in ko bi mu sedaj morala poginiti, bi mu bilo to jako neprijetno, da zelo občutljivo.

Vendar je upal, da se do prihodnjega dne morda obrne kaj na bolje.

Napočilo je drugo jutro. O kakem zboljšanju boleznii ni bilo duha ne sluha. Žrebe je nemo ležalo na stelji. Parkrat je sicer poskušalo sesati, vendar mu ni mleko skoraj prav nič dišalo, zato se je prav kmalu zopet vleglo.

Kobilino vime je bilo sedaj že tako močno z mlekom napolnjeno in vsled tega napeto, da so ga morali izmolsti.

Nato so kobilo vpregli. Druge dni je v takem slučaju žrebe veselo zarezgetalo in spremljalo svojo mater z razposajenim skakanjem na prosto. Danes pa je komaj privzdignilo glavo in prav kratek čas gledalo za materjo, nato pa je zopet nemo obležalo.

Preteklo je več dni. Tretji dan se je sicer bolezen žrebetova nekoliko zboljšala in tudi tek je bil boljši, vendar ni dolgo tako ostalo. Šesti dan je pa opazil Andrejec precejšne otekline na žrebetovih skočnih členkih.

Pri otipavanju teh oteklin ni kazalo žrebe nobenih bolečin, oteklina sama pa tudi ni bila nič vroča.

V pričetku je mislil Andrejec, da te otekline žrebeta ovirajo in je upal, da bo to kmalu dobro in žrebe zopet zdravo in živahno kakor prej.

Vzel je tople tolšče in dobro namazal z njo otekline, gnojiti pa se vseeno ni hotelo. Andrejec se odloči sedaj poklicati Razumnika.

Ta je kmalu prišel.

Andrejec mu je pripovedoval o svojih žalostnih doživljajih.

Razumnik ga je pazljivo poslušal, potem je opazoval žrebe in rekel majaje z glavo: „Reči moram, da se sedaj res nič kaj prav ne spoznam na to bolezen. Otekline same žrebeta vendar ne morejo tako potreti in mu vzeti ves tek. Bolezen mora biti vsekako v notranjosti, v krvi žrebeta. Andrejec, jaz ti ne morem drugega svetovati, kakor da takoj pokličeš živinozdravnika.“

Potrto odvrne Andrejec: „Živinozdravnik najbrž tudi ne bo mogel pomagati. Počakati hočem še nekaj časa in marljivo mazati členke.“

„Delaj kar hočeš s tvojim žrebetom,“ je odvrnil Razumnik in odšel.

Tako je preteklo zopet teden dni, žrebetova bolezen pa se ni nič zboljšala, temveč precej poslabšala. Žrebe je prav neusmiljeno shujšalo. Tako je bilo že slabotno, da se niti muham ni moglo ubraniti.

Ko je nekega jutra vstopil Andrejec v hlev je našel žrebe mrtvo na slami ležati.

Težak vzdihljaj se mu je izvil iz prsi, nato pa je odstranil mrtvo žrebe iz hleva.

Tolažil se je stem, da bo njegova druga kobila v par dneh žrebetila ter da bo imel s tem žrebetom več sreče.

Napočil je dan, ko je druga kobila žrebetila. Žrebe je bilo krasno. Vse se je srečno in hitro izteklo. Novo žrebe se je v prvih tednih prav lepo razvijalo kakor prejšno žrebe. Po treh tednih pa se je mahoma pojavila zopet ona zagonetna bolezen, ki jo je pred nekaj tedni opazoval pri prvem žrebetu.

Andrejec ni hotel verjeti svojim očem, ko je nekega jutra opazil, da boleha to žrebe za ravno isto boleznijo kakor prvo.

Hitro je stekel k Razumniku in mu je vse povedal. Ta je njegovo pripoved z začudenjem poslušal.

„Sedaj pa vendar ne boš zamudil niti minute, ampak boš menda vendar takoj poslal po živinozdravnika,“ je rekel Razumnik, „kajti ta čudna bolezen se mi zdi obenem tudi jako zavratna.“

To pot se Andrejec ni dolgo premišljal, ampak je takoj poslal sina v mesto po živinozdravnika.

Ta je prišel še isti dan. Preiskal je žrebe in rekel Andrejcu, da ga ne more več rešiti in četudi bi se morda žrebeta rešilo, vendar se njegova reja ne bo izplačala.

Andrejec je to s strahom poslušal.

„Kaj pa je vendar mojim žrebetom, da mora vsako poginiti?“ je vprašal nezadovoljno. „Saj pridejo vendar žrebeta močna in živahna na svet. Ali so kobile vzrok tem neprilikom, ali je morda v hlevu kaj narobe?“

Živinozdravnik je odgovoril: „Kobile so pri vsej stvari popolnoma nedolžne, v hlevu pa je nekaj, kar povzroča to nevarno bolezen pri žrebetih.“

„In kaj je to?“ je vprašal Andrejec radovedno. „V hlevu vendar skrbim za red in snago ravnitako kakor Razumnik in vendar temu ne pogine nobeno žrebe.“

Živinozdravnik je odvrnil: „Tu tudi vas ne zadene nobena krivda, vendar pa je v hlevu nekaj, kar bolezen povzroča. To so neznansko majhne glive takozvane bakterije, ki žive v hlevskih tleh in stelji.“

Nekako neverno je vprašal sedaj Andrejec: „Kako pa naj pridejo te neznansko majhne glive v moja žrebeta, saj vendar ne jedo niti stelje niti gliv, marveč le samo sesajo. Kvečjem morda kdaj povžijejo kako bilko sena pri kobili.“

„Te glive ne pridejo v žrebe stem, da bi jih to moralo ravno požreti, ampak si izberejo za to drugo pot, pridejo namreč skozi popek v kri žrebetovo,“ ga pouči živinozdravnik. „To je sedaj dognano že s popolno gotovostjo.“

„Tega pa nikakor ne morem razumeti. Kako pa se more to zgoditi?“ je odgovarjal Andrejec z glavo majaje.

Živinozdravnik mu je nato objasn timer stvar takole: „Ko pride žrebe na svet je popkovina nekako sluzasta. Male, hudobne glive najdejo na sluzasti popkovini prav vseeno mesto vsaj za nekaj dni. Na popkovino pridejo iz tla ali iz stelje kadar žrebe leži. Na popkovini se hitro razmnožijo in se odpravijo po popku v žrebe ter tako kmalu zaidejo v kri. Po nekaj tednih povzročajo v isti neko krvno bolezen, ktera se kaže zlasti v tem, da je žrebe zelo klavarno, nima nobenega teka itd. Pozneje čimdalje bolj zatekajo členi in žrebe mora naposled poginiti.“

„Ali ni nobene pomoči proti tej bolezni?“ je vprašal Andrejec. „Če žrebet proti tej bolezni ne morem varovati, tedaj moram konjerejo pač popolnoma opustiti.“

„Kakor hitro so glive že v krvi, je vsaka pomoč brezuspešna,“ je odvrnil živinozdravnik. „Vendar pa moremo zabraniti, da glive ne pridejo v popek.“

„Kako pa se to naredi?“ vprašal je Andrejec zvedavo. „Četudi bi bilo sredstvo drago, vseeno ga hočem kupiti in rabiti. Za par kron mi ni. Moje kobile so žlahtne in dobre. Pripuščal sem jih k Taborzu, lahko torej pričakujem, da bom ž njimi kaj priredil, če mi ne poginejo.“

„Sredstvo ni niti drago, niti ni ž njim težko ravnati!“ je pripovedoval živinozdravnik. „Čela stvar obstoji v glavnem v negovanju popka. Kakor hitro pride žrebe na svet se mu mora popek razkužiti.“

„Kako pa naj to storim?“ vprašal je zopet Andrejec. „Nikoli še nisem razkuževal popka pri žrebetih.“

„Stvar je popolnoma enostavna,“ je nadaljeval živinozdravnik. Ko je žrebe že prišlo na svet in se je popek že pretrgal, tedaj je treba popek oprati s kreolinovo raztopino. Zadostuje, če daste na en liter tople vode eno navadno žlico kreolina, ki je sicer tudi zelo poceni. Popek operite dvakrat, morate pa paziti, da ga takrat z vlečenjem ali pa s premočnim stiskanjem ne pokvarite. Po drugem izpiranju namažite popek dobro s kolodijem, to storite najbolje s finim čopičem (pinselnom). To mazanje nadaljujte nekaj dni. Na ta način napravite s kolodijem nekaj ovoj ali kožo skozi ktero glive ne morejo.

„Takoj bom poslal po te stvari,“ vzklikne Andrejec veselo. „Prihodnji teden bo žrebetila moja tretja kobila. Popek tega žrebeta bom dodobra izpiral in potem mazal. Še danes bom kupil potrebni kreolin in kolodij.“ (Kreolin in kolodij (collodium) se dobiva v vsaki drogeriji.)

Andrejec ni čakal dolgo, kajti že v nekaj dneh je žrebetila njegova tretja kobila. Žrebe je bilo moškega spola in prav lepo.

Komaj je žrebe prišlo na svet, že je prinesel Andrejec v skledici kreolinovo raztopino, ktere ga je napravil tako, da je zlit eno žlico kreolina v en liter vode, ktera je bila že v skledi pripravljena in je to potem nekoliko pomešal.

„Kam pa greš s skledo?“ ga je vprašal Razumnik, ki je videl hiteti Andrejca s kreolinovo raztopino v hlev.

„Ravnokar je kobila žrebetila,“ odvrne ta. „Hočem po zdravnikovem nasvetu žrebetu izprati popek.“

„Kaj hočeš storiti? Popek hočeš žrebetu izpirati,“ se začudi Razumnik. „Tega še nisem nikoli slišal. Ali smem tudi jaz pogledati kako boš to delal?“

Oba sta odšla v hlev. Žrebe je še ležalo na tleh in skoraj ni še nič poiskušalo vstati.

Andrejec je pokleknil poleg žrebeta in mu dodobra izpral popek.

Razumnik je radovedno vse to opazoval.

Naenkrat je vzkliknil Razumnik: „Dobro, sedaj se spomnim, da sem že nekje bral nekaj takega. Moram pregledati doma.“

Odšel je domov. S police je vzel knjigo po kateri je nekaj časa listal in potem našel poglavje o hromoti pri žrebetih.

V knjigi je čital: „Pogosto se pojavlja pri žrebetih in teletih hromota, to je neka krvna bolezen pri kateri zlasti členi zatečejo. Vzrok tej bolezni so bolezenske kali, ki pridejo potom popka v krvni tok. Zato je priporočljivo v takem slučaju izpirati popkovino mlade živali z raztopino 10 gramov kreolina v pol litra vode in skozi več dni po parkrat na dan istega dobro s kolodijem namazati.“

„Tu je vendar vse prav natančno popisano,“ reče jezno Razumnik. „To sem bral pred dobrim četrt letom, pa sem že pozabil. Ko bi se bil tega zopet o pravem času spomnil bi bil Andrejcu lahko rešil njegovo poginulo drugo žrebe!“

S strahom je Andrejec pričakoval tretjega in četrtega tedna, kajti v takem času so začela bolehati njegova žrebeta. Najmanj po desetkrat na dan je hodil z utripajočim srcem gledat v hlev, ko je bilo žrebe že v tretjem tednu.

Njegove skrbi pa so bile sedaj nepotrebne, kajti žrebe je ostalo popolnoma zdravo. J.

O vnanjosti konj.

(Dalje.)

Vzrok takim izpremembam so odnošaji spolnega življenja, in ker je skopljenec oropan svojih moških naravnih pravic, ker njegovo življenje ni izrazito tako, kakor drugih moških (neskopljenih) živali njegove vrste, prične polagoma izgubljati, oziroma se preneha razvijati v popolno moško obliko ter ostane v vsem nekako med moškimi in ženskimi spolom, nima nobene prav izrazite oblike, zlasti glava ne. Ta ni izrazito kobilja, niti ni žrebčeva glava. Glava naših živali pa ima lahko še tudi drugo obliko. Tako n. pr. imenujemo ono glavo, ki je podobna ščunki tudi ščukino glavo. Ta je nastala vsled vzbočenja spodnjega čelnega in zgornjega nosnega dela.

Tako glavo naletimo zlasti pri arabskih konjih. Če pa je ta glava videti težka in dolga, če so ušesa nepravilno postavljena, oči pa so majhne, imenujemo to prasičjo glavo. Taka glava velja kot grda. Opažamo jo največ pri pingavskih konjih. Neka druga oblika konjske glave je ona, ki nastane vsled izbočenja čela in nosnih kosti, in sicer sta izbočena čelo in nosni del zlasti pri lipičanskih konjih, samo nosni del pa je izbočen pri egipčanskih in ruskih konjih. Dalje je opaziti pri konjih glavo, ki je kakor zagozda v gornjem delu neprimerno široka, v spodnjem delu torej proti gobcu pa precej špičasta, in pa volovsko glavo, ki je videti nekako mrtva, brezizrazna in ima širok nos, široke čeljusti in tolst gobec. Zagozdasta in volovska glava nista niti lepi niti pravilni. Tudi ušesa so važna za lepo vnanjost konjevo. Obenem pa po istih lahko sklepamo tudi od dobrih, oziroma slabih lastnostih konjevih. Če konj ušesa polaga nazaj pravimo, da je potuhnjen in hudomušen, boječi konji drže ušesa pokonci in jih hitro obračajo naprej in nazaj. Pravimo, da strižejo. Kot napačno imenujemo pri konjih takozvana mišja, volovska, zajčja in svinjska ušesa. Nekoliko ohlapna ušesa pa pričajo o mirnosti in veliki vzdržljivosti konj, in niso napačna. Čelo mora biti široko in ravno.

Čopa je pri plemenitih konjih težka in fina, pri neplemenitih konjih pa je bolj gosta in manj fina. Oči so žive; neradi vidimo tope in pa takozvane ribje oči. Nozdrvi morajo biti velike in široke. Čeljusti naj so močne in široke, kakor na primer pri arabskih konjih. Ustne ne smejo biti prevelike in ohlapne, v nasprotnem slučaju se pritožujemo, da ustne niso lepe ali boljše, da so napačne. Nekatere teh napak, ki jih opažamo na glavi so le manjšega pomena in ne igrajo posebne velike vloge. Navadno na nekatere teh niti ne pazimo, ker so važne in pomembne le pri najplemenitejših živalih.

Tilnik mora biti primerno dolg in širok, da ne trpi pregibljičnost glave.

Če je vrat visoko in močno ukrivljen, ga imenujemo labudji vrat, dalje je znan jelenji vrat, dolgi in tenki vrat pri čistokrvnih angleških konjih in kratki, debeli vrat pri ponjih. Griva je pri plemenskih konjih fina, pri manj plemenitih manj fina in nekako kodrava. Živali z nelepim vratom in grivo pač niso za poznavalca lepe, vendar ta nedostatek nima posebnega pomena z ozirom na porabnost.

Velikega pomena glede porabnosti konj, in to zlasti za jahanje ali pa za nošenje tovorov, pa sta viher in hrbet. Pri govedih zahtevamo nizek viher, pri konjih pa visokega, ki mora biti vedno višji kot najvišja točka v križu, oziroma za križem. Hrbet ne sme biti predolg, in to celo ne pri konjih za jahanje, poleg tega pa mora biti raven. Če je le kje videti malce vpognjen pravimo, da je mehak, če pa je nekoliko bolj vzbočen, pravimo, da je slok. Hrbet, ki je vzbočen navzgor, takozvani krapji hrbet, spričuje moč, vendar konj s krapjim hrbtom ni nikoli dober za jahanje. Ledje se nahaja med hrbtom in križem in tvori takorekoč podaljšek hrbta. Ledje je lahko kratko ali dolgo, nizko ali visoko, ozko ali široko itd. Dolgo ledje pri konju nikakor ni dobro, ker je zveza med hrbtom in križem predolga vsled česar trpi moč. Križ je zlasti pri konjih večjega pomena. Ta je pri ženskih živalih širši vsled širše medenice kakor pri moških. Zmerno navzad nagnjen križ (zaledje) je za delovne živali še najbolj čislán, preveč viseč pa nikakor ne sme biti. Nič kaj posebno pa se konju ne poda, če je križ višji kakor hrbet in kakor viher. Zaledje je tudi špičasto, če mole zgornje kosti medenice, takozvani bedernici znatno navzgor, preklano, če je rep takorekoč zarezan med obe polovici zaledja. Preklano zaledje dostikrat opažamo pri težkih delovnih konjih. Rep nosi konj navadno nekoliko privzdignjen, tako da se ne pritiska k truplu. Po žimi v repu lahko kolikortoliko sklepamo na plemenitost konjevo. Čim močnejša, gostejša in debelejša je žima in kolikor bolj kodrava je, tem manj plemenita je dotična žival. Prsa morajo biti napram ostalemu truplu sorazmerno dovolj široka in primerno mišičnata. Prsa, ki so ozka, in ki so malo mišičava imenujemo kozja prsa.

Hrbet naj je raven. Usločen hrbet močno kazi žival.

Glede trebuha treba vedeti, da oni viseči težki trebuh ni lep, ki nastaja vsled pokladanja preveč voluminozne krme. Tak trebuh pri kobilah ne velja ravno za napako, pač pa pri žrebcih in tudi pri lahkkih, zlasti jezdnih konjih ni priljubljen.

Tudi spolni deli so vredni, da se jih nekoliko ogleda, predvsem modnik pri moških in sramnica pri ženskih živalih. Izvzemši razne bolezni ne sme modnik pri mladih ne preveč utrujenih živalih ohlapno viseti navzdol. Velikost naj bo primerna, vendar neprimerno velik modnik še ni vselej obsojati za nenor-

malnega ali celo bolnega. Velika sramnica in široka nožnica pri plemenskih živalih nista dobro znamenje, in to vsled enostavnega vzroka, ker se pri plemenitvi plemenjakova žila v široki nožnici premalo drgne in se vsled tega plemenitev neprimerno počasneje vrši. Kak iztok iz sramnice smemo opazovati le ob času gonitve, kratko pred in po porodu, vsak iztok ali izcejanje ob kakem drugem času je znamenje manjše ali večje obolesti spolovil.

Seskov ima kobila dva do štiri. Če kobila žrebetu takoj ne pusti sesati poizkušajmo jo izlepa temu pripraviti, če je pa le preveč občutljiva, tedaj je ne silimo več, ampak se odločimo za napajanje žrebeta.

Z ozirom na sprednje noge je predvsem važna lega in oblika lopatice. Za hitrost konj je potrebno, da je lopatica dolga in da stoji poševno. Poševna lopatica omogočuje, da more žival delati dolg korak, dolga lopatica pa omogočuje s pomočjo dolgih mišič, da more žival krepko dvigati noge. Ostale kosti prednjih nog naj bodo primerno močne in pravilno postavljene in z močnimi kitami obdane. Nepravilna lega posameznih kosti in slabe kite povzročajo raznovrstne nepravilne oblike nog. Zlasti močni naj bodo skočni členki in se morajo kite dobro prilagoditi nanje. Pri jezdskih konjih morajo biti primerno dolgi, da bolje premagujejo močne sunke pri skoku in tako napravijo tudi hojo lepšo in gibčnejšo; za vprežne živali pa je priporočljivejši kratek skočni člen, ker se morejo potem bolje upirati in vleči. Kar je pri prednjih nogah lopatica, to je pri zadnjih nogah kolčnica. Ista mora biti dolga in zvezana z dolgimi mišicami, da žival lahko hitro in uspešno zadnji nogi prestavlja. V splošnem morajo biti kosti v zadnjih nogah močne; pravilno zraščene in z močnimi mišicami, odnosno kitami obdane, da je oblika nog pravilna in je taka žival dobro porabna. Posebne pozornosti zasluži tudi na zadnjih nogah skočni člen, s pomočjo kterega se pomika cela telesna teža naprej. Posebno močni morajo biti ti členki pri jezdskih konjih in pri konjih, ki morajo voziti težke tovore. (Dalje prih.)

Konjerejske vesti.

Izlet konjerejcev v Kranichsfeld na Štajerskem.

Na povabilo načelnika vojaškega žrebetišča v Kranichsfeldu na Štajerskem udeležili so se konjerejci iz Kranjskega dne 29. marca t. l. pod vodstvom živinozdravniškega nadzornika Alojzija Paulina posvetovanja konjerejcev vseh avstrijskih kronovin v Kranichsfeldu. Med udeleženci so bili načelniki konjerejskih zadrug v Št. Jerneju, na Igu, v Lescah in konjerejskega društva v Postojni.

Omenjeni dan vršil se je pregled tamkaj se nahajajočih konj, ki so se obenem ta dan določili za posamezne vojaške polke, oziroma oddelke. Obenem so se vršile vojaške dirke in druge konjske igre.

Vojaško ministrtvo nakupuje v različnih deželah razen starejših 4, 5 in 6 letnih konj, ki se takoj udele v posamezne vojaške oddelke, tudi triletna žrebata, ktera se potem udele v tako imenovane remontne oddelke.

Ta slednji nakup ima dvojno korist. Konjerejec, ki ima navadno preveč konj v hlevu, proda prav rad triletna žrebata, za ktera se mu plača kupnina po 700, 800 in tudi več kron.

Prejšnje čase nakupovalo je vojaštvo le že porabne, odrasle konje. Koliko se je konj v četrtem ali petem letu,

ko so bila žrebata še v posesti konjereje ne popolnoma večjih konjerejcev, pokvarilo. Za konja s hibami konjerejec ni mogel skoraj nič skupiti; trud se mu ni poplačal. Na drugi strani pa vojaške oblasti niso mogle zadosti dobrih konj. Temu se je opomoglo z nakupom že triletnih žrebat.

Za vzrejo takih žrebat se je pred nekaj leti napravilo žrebetišče v okolici Kranichsfelda.

To žrebetišče je urejeno za 400 žrebat, ki se porazdele v šest popolnoma ločenih oddelkov, in sicer Dravski dvor, Dravski dvor-Gozdni kot, Wartenheim, Gomilo, Freistein in Pragersko-Gradiček.

Gomila in Dravski dvor-Gozdni kot sta le tako imenovana zatišja, ki sta krita s slamo. Stene se za časa pasenja odstranijo tako, da ostane le na stebrih stoječa streha.

Drugi hlevi so stalno napravljeni, nimajo pa stropa; hlevski prostori so v zvezi s podstrešjem, kar napravlja hleve zračne, četudi pozimi mrzle.

Na straneh, kjer ni prepaha, so vrata noč in dan in v vsakem letnem ali zimskem času odprta.

Hlevska toplota se od zunanje toplote le neznatno razlikuje, kar deluje na utrjenje žrebat, ki se vobit utrjenosti ne prehlade prav lahko.

Paša je v poletnem in jesenskem času edina krma; pasenje traja od sredi maja do časa, koponeha vsaka rast travnatih rastlin.

Žrebata so od ranega jutra do poznega večera na paši. Pri pasenju, pri čemer morajo živali zelišča iskati, se žrebata vedno upogibljejo in pri tem krepijo kite, gležnje, mišice, posebno pa si utrde hrbet in ledja. Za časa pasenja ne dobe žrebata druge krme. V zimskem času dobe žrebata po 2 kg ovsu in 8 kg sena. Pri krmljenju se skromno štedi in se navadno toliko prihrani, da se more za posamezno žrebe še po $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ kg ovsu kot poboljšek pokladati.

V zimskem času pode konjski pastirji (imenovani čikoši) žrebata po v ta namen napravljenih posebnih hodnikih ali potih, da se utrde v hoji. Žrebata morajo manj ali dlje časa, počasneje ali hitreje hoditi, tekati ali dirjati, kakortudi skakati čez zapreke, ograje, plotove itd. Vadijo se v tisti hoji, ktero jim bode pozneje pri vojakihi potreba opravljati. Vsa ta vzreja je zelo stroga in naporna.

Za napravo teh žrebetišč je bilo potreba pašnike primerno urediti. Vojaško ministrtvo, oziroma načelnštvo omenjenega žrebetišča je poklicalo iz Švice travniškega mojstra, ki je vse po predpisih uredil.

Pašniki so razdeljeni v mnogo oddelkov, ki so ograjeni z visoko leseno in tudi žičnato ograjo.

V zvezi s pašniki so pa tudi gozdi kakortudi še mnogo njiv, na kterih se prideluje za krmljenje potrebni oves ter drugi za gospodarstvo potrebni poljski pridelki.

Pri žrebetišču je zaposlenih mnogo uslužbencev; razun teh pa imajo skozi celo leto prebivalci okolice zadosti dela in tudi zaslužka. Slednji prodajo tudi veliko poljskih pridelkov v žrebetišče.

V žrebetišče v Kranichsfeldu oddaja tudi v Celovcu nastanjena remonte nakupovalna komisija ona triletna žrebata, ktera nakupi na Kranjskem.

Načelnštvo žrebetišča je izletnikom pohvalilo žrebata nakupljena na Kranjskem, posebno v Št. Jernejski okolici na Dolenjskem. Načelnik tega žrebetišča je c. in kr. polkovnik gospod Julijan Fischer, ki je dosegel s pravilno vzrejo in napornim delom prav dobre uspehe. Vsi iz tega žrebetišča oddani konji skazali so se pri raznih vojaških oddelkih kot zelo porabni, na čemur ima največje zasluge predvsem imenovani načelnik, seveda je bilo imenovanemu velike uspehe mogoče doseči le z napornim delom in s trdo vzrejo žrebat, posebno s pašo in pregibanjem na prostem.